

buit sanctorum et innocentiori homini; et hoc modo plenitudo gratiæ multum confert ad hanc potestatem.

ARTICULUS IV.

*Utrum Christo conveniat judiciaria potestas quantum ad omnes res humanas*¹.

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod ad Christum non pertineat judiciaria potestas quantum ad omnes res humanas. Ut enim legitur Lucæ 12, cum quidam de turba Christo diceret: Dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem, ille respondit: Homo, quis me constituit iudicem aut divisorem super vos? Non ergo habet iudicium super omnes res humanas.

2. Præterea, nullus habet iudicium nisi super ea quæ sunt sibi subjecta. Sed Christo nondum videmus omnia esse subjecta, ut dicitur Hebræorum 2. Ergo videtur quod Christus non habeat super omnes res humanas iudicium.

3. Præterea, August. dicit, 20 de Civitate Dei², quod ad iudicium divinum pertinet hoc, quod interdum boni affliguntur in hoc mundo, et interdum prosperantur, et similiter mali. Sed hoc fuit etiam ante Christi incarnationem. Ergo non omnia iudicia Dei circa res humanas pertinent ad judiciariam potestatem Christi.

Sed contra est quod dicitur Joann. 5: Pater omne iudicium dedit Filio.

Respondeo dicendum, quod si de Christo loquamur secundum divinam naturam, manifestum est quod omne iudicium Patris pertinet ad Filium; sicut enim Pater facit omnia Verbo suo, ita et omnia iudicat Verbo suo. Si vero loquamur de Christo secundum naturam humanam, sic etiam manifestum est quod omnes res humanæ subduntur ejus iudicio. Et hoc manifestum est, primo quidem, si consideremus habitudinem animæ Christi ad Verbum Dei. Si enim spiritalis iudicat omnia (ut dicitur 1 ad Cor. 2) in quantum mens ejus Verbo Dei inhæret, multo magis anima Christi, quæ est plena veritate Verbi Dei, super omnia iudicium habet. Secundo apparet idem ex merito mortis ejus; quia, ut dicitur Romanorum 14, in hoc Christus mortuus est et resurrexit, ut vivorum et mortuorum dominetur. Et ideo su-

¹ Quodlib. 10, art. 2; corp.

² C. 2, tom. 5.

per omnes habet iudicium, propter quod et Apostolus ibi subdit, quod omnes stabimus ante tribunal Christi. Et Danielis 7 dicitur, quod dedit ei potestatem, et honorem, et regnum, et omnes populi, tribus, et linguæ servient ei. Tertio apparet idem ex comparatione rerum humanarum ad finem humanæ salutis. Cuicumque enim committitur principale, committitur et accessorium. Omnes autem res humanæ ordinantur in finem beatitudinis, quæ est salus æterna, ad quam homines admittuntur, vel etiam repelluntur iudicio Christi, ut patet Matt. 25. Et ideo manifestum est quod ad judiciariam potestatem Christi pertinent omnes res humanæ.

Ad primum ergo dicendum quod, sicut dictum est¹, judiciaria potestas consequitur regiam dignitatem. Christus autem quamvis esset rex constitutus a Deo, non tamen in terris vivens, terrenum regnum temporaliter administrare voluit; unde ipse dicit Joann. 18: Regnum meum non est de hoc mundo. Similiter etiam judiciariam potestatem exercere noluit super res temporales, qui venerat homines ad divinam transferre; unde Amb. ibidem dicit²: Bene terrena declinat, qui propter divina descenderat; nec iudex dignatur esse litium, et arbiter facultatum, vivorum habens mortuorumque iudicium, arbitriumque meritorum.

Ad secundum dicendum, quod Christo sunt omnia subjecta quantum ad potestatem quam a Patre super omnia accepit, secundum illud Matthæi ult.: Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra. Nondum tamen sunt omnia ei subjecta quantum ad executionem sue potestatis, quod quidem erit in futuro, quando de omnibus voluntatem suam adimplebit, quosdam quidem salvando, quosdam autem puniendo.

Ad tertium dicendum, quod ante incarnationem huiusmodi iudicia exercebantur per Christum, in quantum Dei Verbum est, cuius potestatis facta est particeps per incarnationem anima ei personaliter unita.

COMMENTARIUS.

1. Affirmat D. Thomas judiciariæ potestati Christi subdi omnes res humanas. In qua assertionem solum occurrit advertendum, proprium actum judiciariæ potestatis versari proprie et immediate circa actiones humanas,

¹ Art. præc., in argum. 1.

² Lib. 7 in Luc., super illud: Quis me constituit iudicem inter vos, tom. 5.

quatenus per eam potestatem homines iudicantur. Nunc enim de Angelis non agimus, et inferiores res non sunt capaces huius iudicii. Quia, cum non habeant libertatem, non sunt capaces bonitatis et malitiæ, et eadem ratione homo non subditur huic iudicio, nisi quatenus potest et debet libertate sua uti ad bene operandum, et cavendum malum. Quod fit per actionem humanam, sub qua omissionem etiam comprehendimus, et peccatum etiam originale, quatenus ex actione humana primi parentis derivatum est. Et ita in ultimo iudicio sententia iudicis tota nititur humanis actibus, quibus poena vel præmium respondet, Matth. 25. Cæteræ igitur res humanæ eatenus sub judiciaria potestate continentur, quatenus bene vel male homo illis usus est, utive potuit, et non fecit. Et hoc modo non tantum res humanæ, sed etiam (ut ita dicam) ipsæ res divinæ et omnes creaturæ cadunt sub hanc potestatem, quatenus omnes homini aliquo modo subiciuntur, vel in ejus ministerium vel salutem ordinantur, ut D. Thomas attingit in tertia ratione, quæ est propria et adæquata. Nam in duabus prioribus magis explicatur quomodo ex parte Christi non desit scientia, et gratia, seu rectitudo, et meritum ad tam eximiam et universalem potestatem.

2. In solutionibus argumentorum occurrebat quæstio, an Christus in hac vita assumpserit dominium et potestatem iudicandi, sed eam satis explicuimus in priori tomo. Est autem attente considerandum, D. Thomam in solutione ad 1, nullam Christo negare potestatem, sed usum tantum.

ARTICULUS V.

*Utrum post iudicium, quod agitur in presenti tempore, restet aliud iudicium*¹.

1. Ad quintum sic proceditur. Videtur quod post iudicium, quod in presenti tempore agitur, non restet aliud iudicium generale. Post ultimam enim retributionem præmiorum et poenarum frustra adhibetur iudicium. Sed in hoc presenti tempore fit retributio præmiorum et poenarum; dixit enim Dominus latroni in cruce, Luc. 23: Hodie mecum eris in paradiso; et Luc. 16 dicitur, quod mortuus est di-

¹ 4, d. 47, q. 1, art. 1, q. 1. Et 4 contra, c. 95, princ., et op. 2, c. 249. Et op. 10, c. 27; et Is. 30, lect. 3, princ.

ves, et sepultus est in inferno. Ergo frustra expectatur finale iudicium.

2. Præterea, Nahum 1, dicitur secundum aliam litteram: Non iudicabit Deus bis in idipsum. Sed in hoc tempore Dei iudicium exercetur, et quantum ad temporalia, et quantum ad spiritualia. Ergo videtur quod non sit expectandum aliud finale iudicium.

3. Præterea, præmium et poena respondent merito et demerito. Sed meritum et demeritum non pertinent ad corpus, nisi in quantum est instrumentum; ergo nec præmium seu poena debetur corpori, nisi propter animam. Non ergo requiritur aliud iudicium in fine, ad hoc quod homo præmiatur aut puniatur in corpore, præter illud, quo nunc puniuntur aut præmiuntur animæ.

Sed contra est quod dicitur Joann. 12: Sermo, quem locutus sum, ille iudicabit eum in novissimo die. Erit ergo quoddam iudicium in novissimo die præter iudicium quod nunc agitur.

Respondeo dicendum, quod iudicium de aliqua re mutabili, perfecte dari non potest ante ejus consummationem; sicut iudicium de aliqua actione, qualis sit, perfecte dari non potest antequam sit consummata, et in se et in suis effectibus; quia multæ actiones videntur esse utiles, quæ ex effectibus demonstrantur nocivæ. Et similiter de homine aliquo iudicium perfecte dari non potest, quoad ejus vita terminetur, eo quod multipliciter potest mutari de bono in malum, aut e converso; vel de bono in melius, aut de malo in pejus. Unde Apost. dicit, Heb. 9, quod hominibus statutum est semel mori, post hoc autem iudicium. Sciendum tamen quod, licet per mortem vita hominis temporalis terminetur secundum se, remanet tamen ex futuris secundum quid dependens. Uno quidem modo, secundum quod adhuc vivit in memoriis hominum, in quibus quandoque contra veritatem remanet bonæ famæ vel malæ. Alio modo in filiis, qui sunt quasi aliquid patris (secundum illud Eccles., 30 c.: Mortuus est pater ejus, et quasi non est mortuus; similem enim reliquit sibi post se), et tamen multorum honorum sunt mali filii, et e contrario. Tertio modo, quantum ad effectum suorum operum, sicut ex deceptione Arrii, et aliorum seductorum, pullulat infidelitas usque ad finem mundi, et usque tunc proficit fides ex prædicatione Apostolorum. Quarto modo, quantum ad corpus, quod quandoque honorifice traditur sepulture, quandoque vero relinquitur insepultum, et tandem incineratum omnino

resolvitur. Quinto modo, quantum ad ea in quibus homo suum affectum defixit; puta, in quibuscunque temporalibus rebus, quarum quædam citius finiuntur, quædam diutius durant. Omnia autem hæc subduntur existimationi iudicii divini. Et ideo de his omnibus perfectum et manifestum iudicium haberi non potest, quamdiu hujus temporis cursus durat. Et propter hoc oportet esse finale iudicium in novissimo die, in quo perfecte, id, quod ad unumquemque hominem pertinet quocumque modo, perfecte et manifeste iudicetur.

Ad primum ergo dicendum, quod opinio quorundam fuit, quod animæ Sanctorum non præmiantur in cælo, nec animæ damnatorum puniuntur in inferno usque ad diem iudicii. Quod quidem apparet falsum, ex hoc, quod Apostolus, 2 ad Cor. 5, dicit: Audemus, et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, et præsentem esse ad Dominum; quod est jam non ambulare per fidem, sed per speciem, ut patet ex his quæ sequuntur. Hoc autem est videre Deum per essentiam, in quo consistit vita æterna, ut patet Joann. 17. Unde manifestum est, animas a corporibus separatas esse in vita æterna. Et ideo dicendum est quod post mortem, quantum ad ea quæ sunt animæ, homo sortitur quendam immutabilem statum. Et ideo quantum ad præmium animæ, non oportet ulterius differri iudicium. Sed quia quædam alia sunt ad hominem pertinentia, quæ toto temporis cursu aguntur, quæ non sunt aliena a divino iudicio, oportet iterum in fine temporis omnia hæc in iudicium adduci. Licet enim homo secundum hæc non mereatur neque demereatur, tamen pertinet ad aliquod ejus præmium vel penam. Unde oportet hæc omnia astimari in finali iudicio.

Ad secundum dicendum, quod Deus non iudicabit bis in idipsum, id est, secundum idem, sed secundum diversa non est inconveniens Deum bis iudicare.

Ad tertium dicendum, quod, licet præmium vel pena corporis dependeat ex præmio vel pena animæ, tamen quia anima non est mutabilis, nisi per accidens, propter corpus, statim separata a corpore habet statum immutabilem, et accipit suum iudicium. Sed corpus remanet mutabilitati subjectum usque ad finem temporis. Et ideo oportet quod tunc recipiat suum præmium vel penam, in finali iudicio.

COMMENTARIUS.

Divus Thom. in titulo unum supponit, scilicet, fieri in præsentem tempore privatum iudicium; aliud vero inquit ac probat, scilicet, futurum aliquando universale iudicium, et quoniam de utraque re fusius disputaturi sumus, et sententia D. Thom. satis perspicua est in textu, ideo hic nihil addendum superest. Quæstio vero gravis (quam D. Thomas attingit in solutione ad 1), an animæ justorum, statim ac separantur a corpore, et sunt plene purgatæ, videant Deum ante diem iudicii, non est hoc loco disputanda; pertinet enim ad materiam de beatitudine.

ARTICULUS VI.

Utrum iudiciaria potestas Christi se extendat ad Angelos.

1. Ad sextum sic proceditur. Videtur quod potestas Christi iudiciaria non se extendat ad Angelos. Angeli enim, tam boni quam mali, iudicati sunt a principio mundi, quando, quibusdam cadentibus per peccatum, alii sunt in beatitudine confirmati. Sed illi, qui iudicati sunt, non indigent iterum iudicari. Ergo potestas iudiciaria Christi non se extendit ad Angelos.

2. Præterea, non est ejusdem iudicare et iudicari. Sed Angeli veniunt cum Christo iudicaturi, secundum illud Matth. 25: Cum venerit Filius hominis in majestate sua, et omnes Angeli cum eo. Ergo videtur quod Angeli non sint iudicandi a Christo.

3. Præterea, Angeli sunt superiores aliis creaturis. Si ergo Christus est iudex non solum hominum, sed etiam Angelorum, pari ratione erit iudex omnium creaturarum. Quod videtur esse falsum, cum hoc sit proprium providentiæ Dei. Unde dicitur Job 34: Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est? Non ergo Christus est iudex Angelorum.

Sed contra est quod Apostolus dicit, 1 Cor. 6: An nescitis quoniam Angelos iudicabimus? Sed Sancti non iudicabunt, nisi auctoritate Christi. Ergo multo magis Christus habet iudiciariam potestatem super Angelos.

Respondeo dicendum, quod Angeli subsunt iudiciariæ potestati Christi, non solum quantum ad divinam naturam, prout est Verbum Dei, sed etiam ratione humanæ naturæ. Quod

patet ex tribus. Primo quidem, ex propinquitate naturæ assumptæ ad Deum, quia, ut dicitur Heb. 2, nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Et ideo anima Christi magis est repleta virtute Verbi Dei, quam aliquis Angelorum, unde et Angelos illuminat, sicut Dion. dicit, 7 c. Cæl. hierar.; unde de eis habet iudicare. Secundo, quia per humilitatem passionis humanæ in Christo meruit exaltari super Angelos, ita, sicut dicitur Phil. 2, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium et infernorum. Et ideo Christus habet iudiciariam potestatem, etiam super omnes Angelos, et bonos et malos. In cuius signum dicitur, Apocalys. 7, quod omnes Angeli stabant in circuitu throni. Tertio, ratione eorum quæ circa homines operantur, quorum Christus speciali quodam modo est caput. Unde dicitur Heb. 1: Omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Subsunt autem iudicio Christi, uno quidem modo, quantum ad dispensationem eorum quæ per ipsos aguntur, quæ quidem dispensatio fit etiam per hominem Christum, cui Angeli ministrabant, ut dicitur Matth. 4, et a quo dæmones petebant ut in porcos mitterentur ut dicitur Matt. 8. Secundo, quantum ad alia accidentalia præmia bonorum Angelorum, quæ sunt gaudia quæ habent de salute hominum, secundum illud Luc. 15: Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore penitentiam agentis; et etiam quantum ad penas accidentales dæmonum, quibus torquentur vel hic, vel recluduntur in inferno. Et hoc etiam pertinet ad hominem Christum. Unde Marc. 1 dicitur quod dæmon clamavit: Quid nobis et tibi, Jesu Nazarene? venisti ante tempus perdere nos. Tertio, quantum ad præmium essenziale bonorum Angelorum, quod est beatitudo æterna; et quantum ad penam essentielle Angelorum malorum, quæ est damnatio æterna. Sed hoc factum est per Christum, in quantum est Verbum Dei, a principio mundi.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de iudicio quantum ad præmium essenziale, et penam principalem.

Ad secundum dicendum, quod, sicut dicit August., in lib. de Vera religione¹, licet spiritalis iudicet omnia, tamen iudicatur ab ipsa veritate. Et ideo, licet Angeli, ex eo quod sunt spirituales, iudicent, iudicantur tamen a Christo, in quantum est veritas.

¹ C. 31, tom. 1.

Ad tertium dicendum, quod Christus habet iudicium non solum super Angelos, sed etiam super administrationem totius creaturæ. Si enim (ut August. dicit, in 3 de Trin.¹) inferiora quodam ordine reguntur a Deo per superiora, oportet dicere quod omnia reguntur per animam Christi, quæ est supra omnem creaturam. Unde et Apostolus dicit, Heb. 2: Non enim Angelis subiecit Deus orbem terræ futurum (scilicet, subjectum ei de quo loquimur, id est, Christo). Nec tamen propter hoc alium constituit Deus super terram, quia unus et idem est et Deus et homo, Dominus Jesus Christus. De cuius incarnationis mysterio ad præsens dicta sufficiant.

Littera est clara, de re vero ipsa dicemus postea.

DISPUTATIO LII,

In duas sectiones distributa.

DE IUDICIARIA CHRISTI POTESTATE, ATQUE EJUS USU.

Expedivimus superioribus disputationibus omnia quæ de priori adventu Christi, totoque illius progressu ab incarnatione ex Virgine matre, usque ad reditum in cælum ad Patrem, dicenda occurrebant; postulat ergo doctrinæ ordo et complementum, ut de posteriori Christi adventu disseramus. Quia vero huiusmodi adventus in iudiciaria potestate Christi Domini nititur, idcirco disputatio de hac potestate nobis præmittenda est, quæ in hunc etiam locum a nobis est in superioribus rejecta, tum ut D. Thomæ teneamus ordinem; tum etiam quia usus huius potestatis maxime videtur Christo convenire in statu gloriæ. Nam de priori adventu ipse dixit Joann. 3: Non misit Deus Filium suum in mundum ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. Dicemus igitur, qua ratione data sit Christo hæc potestas, et quid illa sit, et quinam usus ejus, ac denique quando haberi seu exerceri cœperit.

SECTIO I.

Quæ sit potestas iudicandi Christo data, et quam ob causam, et ex quo tempore.

1. Sensus huius quæstionis, et omnium quæ in sequentibus disputationibus explicandæ

¹ C. 4, tom. 3.